

Για το φόβο της μελλούσης κολάσεως και ότι πρέπει εκείνος που θέλει να σωθεί ποτέ να μην αμελεί τη σωτηρία του (Αββάς Δωρόθεος)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Ιουλίου 11, 2018

IB´ Διδασκαλία

Όταν ήμουν άρρωστος μέ πόνους στά πόδια μου, μερικοί άδελφοί, πού ήρθαν νά μέ έπισκεφθοῦν μέ ρωτοῦσαν νά τούς πῶ τήν αίτία, τής άρρώστιας, θέλοντας νά πετύχουν δυό πράγματα. Από τή μιά, νά μέ παρηγορήσουν καί νά μέ κάνουν νά ξεχάσω λίγο τόν πόνο μου καί από τήν άλλη, νά μοῦ δώσουν άφορμή νά τούς πῶ κάτι ωφέλιμο. Αλλά έπειδή δέν μ' άφηνε τότε ό πόνος νά σάς πῶ έκείνο πού ήθελα, καλό εἶναι νά άκούσετε τώρα μερικά πράγματα πάνω σ' αυτό. Γιατί εἶναι εὐχάριστο νά διηγείται κανείς τή θλίψη, όταν αυτή έχει πιά ξεπεραστεῖ. Καί στή θάλασσα, όταν ξεσηκώνεται φουρτούνα, πάντοτε στενοχωροῦνται ὅλοι οἱ ταξιδιωτές. Μετά ὅμως, άφοῦ καταλαγιάσει ή θάλασσα, χαίρονται καί εὐχαριστοῦνται νά διηγοῦνται μεταξύ τους τά γεγονότα.

Εἶναι ωφέλιμο, άδελφοί μου, ὅπως πάντα σάς λέω, καθετί νά τό αναφέρουμε στό Θεό καί νά λέμε ὅτι τίποτα δέν γίνεται χωρίς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, αλλά, ἔστω καί ἄν άκόμα ὑπάρχει κάποια έξωτερική αίτία, νά λέμε:

«Γνώριζε ό Θεός ὅτι ἔτσι εἶναι καλό καί συμφέρον καί ἔτσι ἔκανε».

Νά τί έννοῶ. Μποροῦσα νά πῶ ὅτι έπειδή ἔφαγα μέ ξένους καί βίασα λίγο τόν έαυτό μου για νά τούς εὐχαριστήσω, βάρυνε τό στομάχι μου καί τά πόδια μου ἔπαθαν φλεγμονή, ή ὁποία μοῦ προκάλεσε ρευματισμούς ή νά προφασισθῶ διάφορες άλλες αίτίες - γιατί ἄν θέλει κανείς, δέν δυσκολεύεται νά βρεῖ τέτοιες αίτίες. Αλλά πίο σωστό καί ωφέλιμο εἶναι νά ποῦμε πώς ἤξερε ό Θεός ὅτι **αὐτό συμφέρει τήν ψυχή μου** καί ἔτσι ἔγινε.

Γιατί δέν ὑπάρχει τίποτα άπ' ὅσα κάνει ό Θεός, πού νά μήν εἶναι καλό , αλλά ὅλα εἶναι καλά, καί πολύ καλά μάλιστα. Δέν πρέπει λοιπόν νά λυπᾶται κανείς για ὅσα τοῦ συμβαίνουν, αλλά ὅλα, ὅπως εἶπα, νά τά βλέπει κάτω από τήν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ καί νά εἰρηνεύει.

Υπάρχουν μερικοί πού λυποῦνται τόσο πολύ μέ τίς θλίψεις πού τούς συμβαίνουν, ὥστε νά μήν θέλουν πιά καί τήν ἴδια τή ζωή τους καί νά θεωροῦν τό θάνατο εὐχάριστο πράγμα, για ν' άπαλλαγοῦν άπ' αυτές¹. **Αὐτό ὅμως τό παθαίνει κανείς από μικροψυχία καί πολλή άμάθεια, άγνοώντας τή φοβερή άνάγκη πού βρίσκεται ή ψυχή μετά τήν έξοδό της από τό σῶμα.** Τό ὅτι βρισκόμαστε

στόν κόσμο αυτόν, αδελφοί μου, είναι μεγάλη φιλανθρωπία του Θεού. Έπειδή όμως αγνοούμε όσα συμβαίνουν εκεί, θεωρούμε πολύ βαριά τά έδω. Δεν είναι όμως έτσι. Δεν ξέρετε τί λέει στο Γεροντικό; Ρώτησε κάποιος αδελφός, πολύ έπιμελής και δραστήριος στα πνευματικά, ένα Γέροντα λέγοντας: «Η ψυχή μου επιθυμεί τό θάνατο».

Καί του λέει ό Γέροντας:

«Αυτό συμβαίνει έπειδή ή ψυχή σου άποφεύγει τή θλίψη και δεν ξέρει ότι ή μέλλουσα θλίψη είναι πολύ χειρότερη από τήν έδω».

Καί παρόμοια κάποιος άλλος ρώτησε ένα Γέροντα λέγοντας:

«Γιατί μου συμβαίνει νά αισθάνομαι άκηδία όταν κάθομαι στό κελλί»;

Καί του άπαντάει ό Γέροντας:

«Έπειδή άκόμα δεν γνώρισες ούτε τήν άνάπαυση πού προσδοκάμε ούτε τήν κόλαση πού μάς περιμένει. Γιατί, αν ήξερες καλά αυτά τά δυό, και αν άκόμα τό κελλί σου ήταν γεμάτο σκουλήκια, ώστε νά είσαι βουτηγμένος σ' αυτά μέχρι τό λαιμό, θά υπέμενες χωρίς νά άκηδιάζεις».

Αλλά έμεις θέλουμε νά σωθοΰμε, χωρίς άγρύπνια και κόπο. Γι' αυτό και λιποψυχάμε στις θλίψεις, ενώ έχουμε καθήκον νά εύχαριστοΰμε μάλλον τό Θεό και νά μακαρίζουμε τούς έαυτούς μας, γιατί άξιωνόμαστε νά στενοχωρηθοΰμε λίγο έδω, για νά βροΰμε εκεί μικρή άνάπαυση.

Έλεγε και ένας Αββάς:

«Έκεΐνος πού προσεύχεται νά φύγει γρηγορότερα από αυτόν τόν κόσμο, ενώ άκόμα είναι γεμάτος πάθη, μοιάζει μέ άνθρωπο πού παρακαλεί τό ξυλουργό νά κομματιάσει τό κρεβάτι του άρρώστου, για νά τόν γλυτώσει από τήν άρρώστια»².

Γιατί μέ αυτό τό σάρκινο σΰμα ξεφεύγει λίγο ή ψυχή από τά πάθη της και βρίσκει παρηγοριά. Τρώει, πίνει, κοιμάται, ζει κοντά μέ τούς άλλους, συντροφεύεται από άγαπητά του πρόσωπα. **Όταν όμως χωριστεί από τό σΰμα, μένει μόνο ή ψυχή μέ τά πάθη της και τιμωρείται πάντοτε άπ' αυτά, παραμένοντας σ' αυτά και υποφέροντας από τήν ενόχλησή τους σαν νά βρίσκεται σέ καμίνι, και καταξοσχίζεται άπ' αυτά, ώστε νά μήν μπορεί νά φέρνει στό νοΰ της ούτε τόν ίδιο τό Θεό. Γιατί και μόνον ή μνήμη του Θεού παρηγορεί τήν ψυχή, όπως λέει και στόν Ψαλμό: «Έφερα στό νοΰ μου τό Θεό και εύφράνθηκα» (Ψαλμ. 76 : 4)**³. Ούτε και αυτό όμως δεν τό έπιτρέπουν τά πάθη.

Θέλετε νά σᾶς πῶ ἕνα παράδειγμα γιά νά ἐννοήσετε τί θέλω νά πῶ μ' αὐτό; Ἄς ἔρθει κάποιος ἀπό σᾶς νά τόν κλείσω σέ σκοτεινό κελλί καί νά μή φάει, νά μήν πιεῖ, νά μήν κοιμηθεῖ, νά μή συναντήσῃ κανέναν, νά μήν ψάλει, νά μήν προσευχηθεῖ, οὔτε νά θυμηθεῖ καθόλου τό Θεό, γιά τρεῖς μόνον μέρες, καί τότε θά μάθει τί τοῦ κάνουν τά πάθη. Καί αὐτό συμβαίνει ἐφόσον ἀκόμα βρισκόμαστε ἐδῶ. Πόσο μᾶλλον ὅταν χωριστεῖ ἡ ψυχή ἀπό τό σῶμα καί παραδοθεῖ σ' αὐτά καί μείνει μόνη μ' αὐτά!

Ἄραγε πόσα ἔχει ἡ ταλαίπωρη ψυχή νά ὑποφέρει ἀπό τά πάθη της. Μπορεῖτε καί ἀπ' αὐτά πού ζοῦμε ἐδῶ νά καταλάβετε ἐκείνη τή θλίψη. Γιατί, ὅταν κανείς ἔχει πυρετό, τί εἶναι ἐκεῖνο πού τόν καίει; Ποιά φωτιά ἢ ποιά ξύλα δημιουργοῦν ἐκείνη τή φλόγα; Καί ἂν τύχει νά ἔχει κανείς σῶμα ἀσθενικῆς κράσεως, δέν εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀνημποριά του πού τόν καίει καί τόν ταράσσει πάντοτε καί θλίβει τή ζωή του; Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν ἐμπαθή ψυχή. Πάντοτε βασανίζεται ἡ ταλαίπωρη ἀπό τήν ἴδια τήν κακομοιριά της, ἔχοντας διαρκῶς τήν πικρή ἀνάμνηση καί τήν ὀδυνηρή παραμονή τῶν παθῶν, πού τήν καίουν καί τήν καταφλέγουν ἀδιάκοπα. Καί ἀκόμα, ποιός μπορεῖ νά μιλήσει, ἀδελφοί μου, γιά τούς φοβερούς ἐκείνους τόπους, γιά τά σῶματα ἐκεῖνα πού δημιουργοῦν στήν ψυχή τέτοια καί τόση ὀδύνη καί τή βασανίζουν, χωρίς νά φθείρονται, γιά τή φοβερή ἐκείνη φωτιά, γιά τό σκοτάδι, γιά τίς ἀνελέητες καί βασανιστικές δυνάμεις, γιά τά ἀμέτρητα ἄλλα βασανιστήρια, πού ἀναφέρονται μέ πολλούς τρόπους στίς θεῖες Γραφές, ὅλα ἀνάλογα μέ τίς κακές πράξεις καί τούς κακούς λογισμούς τῶν ψυχῶν; Γιατί, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἅγιοι ὀδηγοῦνται σέ τόπους φωτεινούς καί σέ ἀγγελική εὐφροσύνη, ἀνάλογα μέ τίς καλές τους πράξεις, ἔτσι καί οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπομονώνονται σέ τόπους σκοτεινούς καί ζοφερούς καί γεμάτους φόβο καί τρόμο, ὅπως λένε οἱ ἅγιοι. Γιατί, τί φοβερότερο καί ἐλεεινότερο ὑπάρχει ἀπό ἐκείνους τούς τόπους πού προορίζονται γιά τούς δαίμονες; Τί ἄλλο πῶς πικρό ἀπό τήν κόλαση, στήν ὁποία καταδικάζονται; Καί ὅμως τιμωροῦνται καί οἱ ἁμαρτωλοὶ μαζί μέ τούς δαίμονες, ὅπως λέει ἡ Γραφή: «Φύγετε μακριά μου οἱ καταραμένοι στήν αἰώνια φωτιά πού ἐτοιμάστηκε γιά τό διάβολο καί τούς ἀγγέλους του»⁴ (Ματθ. Κε' : 41).

Φοβερότερο ὅμως εἶναι ἐκεῖνο πού λέει ὁ **Ἄγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος**:

*«Καί ἂν ἀκόμα δέν ὑπῆρχε τό πύρινο ποτάμι καί ἂν δέν παράστεκαν οἱ φοβεροὶ ἐκεῖνοι ἄγγελοι καί μόνον καλοῦσαν ὅλους τούς ἀνθρώπους καί ἄλλους μέν τούς ἐπαινοῦσαν καί δόξαζαν καί ἄλλους τούς ἀπόδιωχναν γεμάτους ἀτίμωση - γιά νά μήν δοῦν τή δόξα τοῦ Θεοῦ - θά ὑπῆρχε ἄραγε ἄλλη τιμωρία πικρότερη ἀπό ἐκεῖνο τό βασανιστήριο τῆς ντροπῆς καί τῆς ἀτιμίας καί τήν ὀδύνη τοῦ ξεπεσμοῦ ἀπό τόσα ἀγαθά»;*⁵

Γιατί τότε καί μόνο ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως καί μόνον ἡ ἀνάμνηση τῶν πράξεών μας, ὅπως εἶπαμε πρῖν, εἶναι χειρότερα ἀπό ἀμέτρητες καί ἀνήκουστες τιμωρίες.

Γιατί ἐκεῖ οἱ ψυχές θυμοῦνται ὅλα ὅσα τούς συνέβηκαν ἐδῶ, ὅπως λένε οἱ Πατέρες,

καί δέν μπορούν τίποτα άπ' αυτά νά ξεχάσουν τότε. Μ' εκείνο δέ πού λέει στόν Ψαλμό: *«Εκείνη τήν ήμέρα θά χαθοῦν ὅλοι οἱ διαλογισμοί τους»* (Ψαλμ. 145 : 4), έννοεῖ τούς διαλογισμούς αὐτῆς τῆς ζωῆς, δηλαδή γιά σπίτια, γιά τόπους, γιά γονεῖς, γιά τά παιδιά καί γενικά κάθε δοσοληψία. Αὐτά χάνονται ὅταν χωρίσει ἡ ψυχὴ ἀπό τό σῶμα, τίποτα ἀπό αυτά δέν θυμᾶται καί δέν φροντίζει. Ὅσα δέ ἔπραξε σύμφωνα μέ τήν ἀρετή ἢ ἀκολουθώντας ἕνα πάθος, αὐτά θυμᾶται καί τίποτα ἀπό αυτά δέν ξεχνάει. Ἀλλά ἂν ἕνας ὠφέλησε κάποιον ἢ ὠφελήθηκε ἀπό κάποιον, πάντοτε θυμᾶται καί ἐκεῖνον πού ὁ ἴδιος ὠφέλησε καί ἐκεῖνον ἀπό τόν ὁποῖον ὠφελήθηκε. Παρόμοια, ἂν ἔπαθε κακό ἀπό κάποιον ἢ ἂν ὁ ἴδιος ἔβλαψε κάποιον, πάντοτε θυμᾶται καί ἐκεῖνον πού τόν ἔβλαψε καί αὐτόν πού βλάφτηκε ἐξαιτίας του. Τίποτα, ὅπως εἶπα, ἀπ' ὅσα ἔπραξε σ' αὐτόν τόν κόσμο δέν ξεχνάει ἡ ψυχὴ. Ἀντίθετα ὅλα τά θυμᾶται, μετά τό χωρισμό της ἀπό τό σῶμα, πῶς έντονα καί πῶς ξεκάθαρα, ἐπειδὴ εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπό τό γήινο αὐτό σῶμα.

Κάποτε μιλούσαμε μέ κάποιο μεγάλο Γέροντα γι' αὐτό τό θέμα καί ἔλεγε ὁ Γέροντας αὐτός ὅτι ἡ ψυχὴ θυμᾶται, μετά τήν ἔξοδό της ἀπό τό σῶμα, τό πάθος πού τό ἔκανε πράξη καί τήν ἁμαρτία καί τό πρόσωπο μέ τό ὁποῖο τήν ἔκανε. Καί ἐγώ τοῦ ἔλεγα: *«Ἴσως νά μήν εἶναι ἔτσι, ἀλλά ἴσως παραμένει ἡ συνήθεια πού ἀπέκτησε ἡ ψυχὴ ἀπό τή διάπραξη τῆς ἁμαρτίας καί αὐτή θά θυμᾶται»*.

Καί περάσαμε πολλή ὥρα διαφωνώντας πάνω σ' αὐτό τό θέμα, θέλοντας νά τό διευκρινίσουμε. Καί δέν μπορούσε νά πειστεῖ ὁ Γέροντας ἀλλά ἐπέμενε ὅτι καί αὐτό τό εἶδος τῆς ἁμαρτίας θυμᾶται καί τόν τόπο ἀκόμα καί τό πρόσωπο πού ἁμάρτησε μαζί του. Καί ἂν πραγματικά εἶναι ἔτσι, τόσο τό χειρότερο γιά μᾶς, ἂν δέν προσέχουμε τόν ἑαυτό μας. Γι' αὐτό πάντα σᾶς λέω, φροντίστε νά καλλιεργεῖτε καλούς λογισμούς, γιά νά τούς βρεῖτε ἐκεῖ. Γιατί, ὅ,τι ἔχει κάνει κανεῖς ἐδῶ, αὐτό θά τόν συνοδεύσει καί αὐτό θά ἔχει ἐκεῖ. Ἄς φροντίσουμε νά γλυτώσουμε ἀπό μιά τέτοια ὀδυνηρὴ κατάντια, ἀδελφοί μου, ἄς ἀγωνιστοῦμε, καί ὁ Θεός θά μᾶς ἐλεήσει. Γιατί Αὐτός εἶναι, ὅπως λέει καί ὁ Ψαλμός *«Ἡ ἐλπίδα ὀλόκληρης τῆς γῆς καί αὐτῶν πού βρίσκονται μακριά στή θάλασσα»* (Ψαλμ. 64 : 6). Ἐκεῖνοι πού βρίσκονται στά πῶς μακρινά σημεῖα τῆς γῆς, εἶναι ὅσοι βρίσκονται σέ τέλεια κακία καί ἐκεῖνοι πού βρίσκονται μακριά στή θάλασσα εἶναι ὅσοι παραμένουν σέ τέλεια ἄγνοια. Καί ὅμως καί ὅλων αὐτῶν ἐλπίδα εἶναι ὁ Χριστός.

Πρέπει νά καταβάλλουμε λίγο κόπο, ἄς μοχθήσουμε λοιπόν γιά νά βροῦμε ἔλεος. Ἄν ἔχει κανεῖς ἕνα χωράφι καί τό παραμελήσει καί χερσωθεῖ, ὅσο τό παραμελεῖ τόσο γεμίζει ἀγκάθια καί τριβόλια. Ὅταν ὅμως ἔρθει νά τό καθαρίσει, ἀνάλογα μέ τό πόσο γεμάτο εἶναι, τόσο θά ματώσουν τά χέρια του, προσπαθώντας νά ξεριζώσει τά ἀγριοχορτά ἐκεῖνα, πού ἄφησε νά μεγαλώσουν τόν καιρό τῆς ἀμελείας του. Γιατί, εἶναι ἀδύνατο νά μή θερίσει κανεῖς ὅ,τι ἔσπειρε. Πρέπει δέ ἐκεῖνος πού θέλει νά καθαρίσει τό χωράφι του πρῶτα - πρῶτα νά ξεριζώσει καλά ὅλα, τ' ἀγριοχορτά. Γιατί ἂν δέν ξεριζώσει καλά ὅλες τίς ρίζες τους, ἀλλά τά κόψει μόνον ἀπό πάνω, θά

φυτρώνουν πάλι. Πρέπει λοιπόν κανείς να βγάλει, όπως είπα, και τις ίδιες τις ρίζες τους και αφού τό καθαρίσει καλά από τὰ αγριόχορτα και τ' ἀγκάθια και τὰ ὅμοια τους, να τό ισοπεδώσει και να σπάσει τούς σβώλους και ἔτσι να τό ὀργώσει. Και αφού πρώτα τό περιποιηθεῖ τότε να σπείρει τόν καλό σπόρο. Γιατί, ἄν μετά από τόση περιποίηση τό ἀφήσει ἄσπαρτο, φυτρώνουν πάλι τ' ἀγριόχορτα και βρίσκουν τό χῶμα μαλακό και πρόσφορο από τήν περιποίηση, και ριζώνουν βαθιά και μεγαλώνουν και πολλαπλασιάζονται περισσότερο.

Τό ἴδιο συμβαίνει και μέ τήν ψυχή. Πρώτα πρέπει να κόψει κάθε παλαιά ἐμπαθή προσκόλληση και τις κακές συνήθειες πού ἔχει - γιατί **δέν ὑπάρχει τίποτα χειρότερο από τήν κακή συνήθεια**. Ὁ Ἅγιος Βασίλειος λέει: «*Δέν εἶναι μικρός ὁ ἀγώνας πού χρειάζεται να κάνει κανείς για να ἀπαλλαγεῖ από τή συνήθεια. Γιατί ἡ συνήθεια πού μέ τό χρόνο ἐδραιώνεται, παίρνει κατά κανόνα δύναμη δεύτερης φύσεως*»6.

Πρέπει λοιπόν ν' ἀγωνιστεῖ κανείς, όπως είπα, ὄχι μόνο ἐνάντια στις κακές συνήθειες και τὰ πάθη, ἀλλά και ἐνάντια στις αἰτίες πού τὰ προκαλοῦν και πού εἶναι οἱ ρίζες τους. Ἄν δέν βγοῦν οἱ ρίζες, θά ξαναφυτρώνουν τ' ἀγκάθια. Γιατί ὑπάρχουν μερικά πάθη πού, ἄν κόψει κανείς τις αἰτίες τους, τ' ἀποδυναμώνει. Ὅπως ὁ **φθόνος**. Από μόνος του δέν εἶναι τίποτα, ἀλλά ἔχει πολλές αἰτίες. Μιά ἀπ' αὐτές εἶναι ἡ φιλοδοξία - γιατί θέλοντας να δοξασθεῖ κανείς, φθονεῖ ὅποιον δοξάζεται ἢ ὅποιον προτιμᾶται. Παρόμοια και ἡ **ὀργή** προέρχεται και από πολλά ἄλλα αἴτια ἀλλά περισσότερο από τή φιληδονία. Αὐτό διηγεῖται κάποιος για ἕναν ἅγιο ὅτι ἔλεγε: «*Γι' αὐτό ἀρνοῦμαι τις ἡδονές, για να κόψω τις αἰτίες τοῦ θυμοῦ*»7.

Και ὅλοι οἱ **Πατέρες** λένε ὅτι **κάθε πάθος γεννιέται ἀπ' αὐτά τὰ τρία βασικά πάθη, τῆς φιλοδοξίας, τῆς φιλαργυρίας και τῆς φιληδονίας** 8, ὅπως μέ διάφορους τρόπους σᾶς ἔχω πεῖ.

Πρέπει να κόψει λοιπόν κανείς, ὄχι μόνον τὰ πάθη ἀλλά και τις αἰτίες πού τὰ προκαλοῦν· και ἔτσι να εὐπρεπίσει τὰ ἦθη του μέ τή **μετάνοια**, μέ τὰ δάκρυα και τότε ν' ἀρχίσει να σπέρνει τόν καλό σπόρο, πού εἶναι τὰ καλά ἔργα, γιατί, ὅπως ἀκριβῶς είπαμε για τό χωράφι ὅτι ἄν, αφού τό καθαρίσει και τό περιποιηθεῖ ὁ γεωργός, δέν σπείρει καλό σπόρο, φυτρώνουν τ' ἀγριόχορτα και βρίσκουν μαλακό και καλοσκαμμένο χῶμα και ριζώνουν πύ βαθιά, τό ἴδιο συμβαίνει και στόν ἄνθρωπο.

Ἄν δηλαδή, αφού διορθώσει τὰ ἦθη του και μετανοήσει για τις πράξεις τοῦ παρελθόντος, παραμελήσει τήν ἀγαθοεργία και τήν προσπάθεια για τήν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν, πραγματοποιεῖται σ' αὐτόν ἐκεῖνο πού λέει τό Εὐαγγέλιο: «*Ὅταν τό ἀκάθαρτο πνεῦμα βγεῖ από τόν ἄνθρωπο τριγυρίζει σέ ξερότοπους ζητώντας*

ανάπαυση και άφοϋ δέν τή βρίσκει πουθενά λέει: «Θά γυρίσω πίσω στό σπίτι μου άπ' όπου έφυγα». Καί γυρίζοντας πίσω τό βρίσκει άκατοίκητο, δηλαδή άδειο άπό κάθε άρετή καί καθαρό καί στολισμένο. Τότε πηγαίνει καί βρίσκει άλλα έπτά δαιμόνια χειρότερα άπ' αυτό καί τά παίρνει μαζί του καί άφοϋ καταλάβουν τό χώρο κατοικούν πλέον έκει καί παθαίνει ό άνθρωπος χειρότερα άπ' ό,τι είχε πριν ύποστει (Λουκ. Ια' : 24-27).

Γιατί είναι αδύνατο ή ψυχή νά παραμείνει στήν ίδια κατάσταση, αλλά βαδίζει προοδευτικά είτε στό καλύτερο, είτε στό χειρότερο. Γι' αυτό καθέννας πού θέλει νά σωθει πρέπει, όχι μόνον νά μήν κάνει τό κακό, αλλά νά εργάζεται τό άγαθό, όπως λέει στόν Ψαλμό: «Απομακρύνσου άπό τό κακό καί κάνε τό καλό» (Ψαλμ. 36 : 27). Δέν είπε: «Απομακρύνσου άπό τό κακό» μόνον, αλλά καί «κάνε τό καλό». Δηλαδή, αν συνήθιζε κανείς νά είναι άδικος, πρέπει νά φτάσει όχι μόνον νά μήν άδικει κανέναν αλλά καί νά κάμει έργα δικαιοσύνης.

Αν ήταν άσωτος πρέπει όχι μόνον νά φτάσει νά μήν άσωτεύει, αλλά καί νά έγκρατεύεται.

Αν ήταν όργίλος, πρέπει όχι μόνον νά μήν όργίζεται, αλλά νά άποκτήσει καί πραότητα.

Αν ήταν κανείς πολύ θρασύς, πρέπει όχι μόνον νά μήν εκφράζεται μέ θράσος, αλλά καί νά ταπεινώνεται.

Καί αυτό σημαίνει τό «άπομακρύνσου άπό τό κακό καί κάνε τό καλό»⁹. Γιατί **κάθε πάθος έχει καί τήν αντίστοιχη άρετή του.** Η υπερηφάνεια έχει τήν ταπεινοφροσύνη, ή φιλαργυρία έχει τήν έλεημοσύνη, ή άσωτία τήν έγκράτεια, ή άνυπομονησία τήν ύπομονή, ή όργή τήν πραότητα, τό μίσος τήν άγάπη. Καί μέ λίγα λόγια, κάθε πάθος έχει, όπως είπα, τήν αντίστοιχη άρετή του.

Αυτά σās τά είπα πολλές φορές. Όπως ακριβώς λοιπόν βγάλαμε άπό μέσα μας τίς άρετές καί βάλαμε στή θέση τους τά πάθη, έτσι **πρέπει νά κοπιάσουμε όχι μόνο νά βγάλουμε τά πάθη, αλλά καί νά ξαναβάλουμε τίς άρετές καί νά τίς έδραιώσουμε στίς θέσεις τους. Γιατί οι άρετές μās δόθηκαν άπό τό Θεό κατά τή δημιουργία.** Έπειδή, όταν δημιούργησε ό Θεός τόν άνθρωπο, του έσπειρε μέσα του τίς άρετές, όπως λέει ή Αγία Γραφή: «*Άς δημιουργήσουμε τόν άνθρωπο "κατ' εικόνα" δική μας καί "καθ' όμοίωσιν"*» (Γεν. 1 : 26).

Κατ' εικόνα είπε, έπειδή ό Θεός δημιούργησε τήν ψυχή άφθαρτη καί άυτεξούσια. «Καθ' όμοίωσιν» δέ έννοει, ό,τι έχει σχέση μέ τήν άρετή ¹⁰. Γιατί λέει: «*Γίνετε οίκτίρμονες όπως καί ό Πατέρας σας ό ούράνιος είναι οίκτίρων*» (Λουκ. Στ' : 36), «*Γίνετε άγιοι γιατί έγώ είμαι άγιος*» (Λευϊτ. 11 : 44). Καί πάλι ό Απόστολος είπε:

«Νά είσαστε μεταξύ σας αγαθοί και αγαθοπροαίρετοι» (Έφεσ. Δ' : 32).

Και λέει ο Ψαλμός ότι: «Είναι αγαθός ο Κύριος γι' αυτούς που υπομένουν» (Θρήν. Ίερ. 3 : 25) και άλλα σχετικά. Αυτό σημαίνει τό «καθ' όμοίωσιν». Όστε μάς έδωσε ο Θεός τίς άρετές μαζί μέ τήν ύπόστασή μας, **τά πάθη όμως δέν τά είχαμε μαζί μέ τήν ύπόστασή μας, ούτε και αυτά τά ίδια τά πάθη έχουν καμιά ουσία και ύπόσταση, αλλά όπως ακριβώς ουσιαστικά τό σκοτάδι δέν ύπάρχει, αλλά είναι μιά παθητική κατάσταση του άέρα που - όπως λέει ο Μέγας Βασίλειος11, παρουσιάζεται μόλις λείψει τό φώς - έτσι είναι και τό σκοτάδι των παθών.** Άφού, μέ τή φιληδονία, ξεστράτισε έναντίον της.

Έχουμε λοιπόν ανάγκη, όπως ακριβώς σās είπα, και για τό χωράφι, μετά από τό προσεκτικό καθάρισμα, άμέσως νά σπείρουμε τόν καλό σπόρο, ώστε αυτός νά φέρει και τόν ανάλογο καλό καρπό. Πρέπει ακόμα ο γεωργός, μόλις ρίξει τόν καλό σπόρο, άμέσως νά τόν κρύψει και νά τόν θάψει στή γή, γιατί έρχονται τά πουλιά και τόν άρπάζουν και χάνεται. Και άφού τόν κρύψει περιμένει τό έλεος του Θεού, μέχρι νά βρέξει και νά φυτρώσει ο σπόρος. Γιατί, και άν κάνει ο γεωργός χίλιους κόπους καθαρίζοντας, φροντίζοντας και σπέρνοντας, δέν βρέξει όμως ο Θεός νά ποτίσει τό σπόρο, πάει χαμένος όλος ο κόπος του. Έτσι πρέπει και έμεις, και **άν ακόμα κάνουμε κάτι καλό νά τό σκεπάζουμε μέ τήν ταπεινοφροσύνη και νά αναθέτουμε στό Θεό τήν άδυναμία μας, παρακαλώντας Του νά εύλογήσει τόν κόπο μας, γιατί διαφορετικά πάει χαμένος.**

Συμβαίνει πολλές φορές και μετά τή βροχή και τό φύτρωμα του σπόρου, νά μήν ξαναβρέξει για πολύ καιρό, και τότε ξεραίνεται τό φύτρο και χάνεται. Γιατί έχει ανάγκη πότε - πότε από τή βροχή και ο σπόρος και τό φύτρο, μέχρι νά στερεωθεί. Όμως ούτε και τότε δέν μπορεί κανείς νά ξεγνοιάσει. Γιατί μερικές φορές άφού μεγαλώσει και κάνει στάχυ, πέφτει ακρίδα ή χαλάζι ή κάτι άλλο, και χάνει τόν καρπό. Τό ίδιο συμβαίνει και μέ τήν ψυχή. **Όταν κοπιήσει και καθαριστεί άπ' όλα τά πάθη που αναφέραμε, και καταβάλει άοκνη προσπάθεια για τήν άπόκτηση των άρετων, πρέπει νά είναι πάντοτε στραμμένη στό έλεος του Θεού και στή σκέπη Του, για νά μήν τήν εγκαταλείψουν και χαθεί .** Γιατί όπως ακριβώς είπαμε για τό σπόρο ότι και μετά τό φύτρωμα και τό μέγλωμα και τήν καρποφορία, άν δέν βρέξει πότε-πότε ξεραίνεται και χάνεται, τό ίδιο συμβαίνει και μέ τόν άνθρωπο. Άν, άφού προσπαθήσει και κάνει πολλά, πάρει όμως ο Θεός τή Χάρη και τή σκέπη Του και τόν εγκαταλείψει, χάνεται. **Η δέ εγκατάλειψη παραχωρείται στον άνθρωπο εκείνο που επιχειρεί πράγματα αντίθετα από τήν πνευματική του κατάσταση, π. χ. άν κάποιος είναι εύλαβής και πέσει σε άδιαφορία, ή ταπεινός και πέσει στή θρασύτητα. Και δέν εγκαταλείπει ο Θεός τόσο τόν άδιάφορο άν άδιαφορήσει, ούτε τό θρασύ άν συμπεριφερθεί μέ θρασύτητα, όσο εγκαταλείπει τόν εύλαβή άν άδιαφορήσει και τόν ταπεινό, άν θρασυνθεί.** Αυτό σημαίνει τό νά άμαρτήξει κανείς αντίθετα μέ τήν κατάσταση του και άπ' αυτό

προέρχεται ή έγκατάλειψη. Γι' αυτό και **ο Άγιος Βασίλειος διαφορετικά κρίνει την άμαρτία του εύλαβου και διαφορετικά του αδιάφορου.**

Όταν τέλος φυλάξει κανείς τον έαυτόν του απ' όλα αυτά πρέπει να προσέχει, ώστε, **αν κάνει ένα μικρό καλό, να μην τό κάνει με κενοδοξία ή ανθρωπαρέσκεια ή σύμφωνα με κάποιον ανθρώπινο λογισμό και χάνει απ' αυτό τό μικρό και όλα όσα έχει κάνει** - όπως είπαμε για την ακρίδα και τό χαλάζι και τά παρόμοια. Και όπως συμβαίνει και στά θέματα της γεωργίας, και όταν ακόμα δέν πάθει τίποτα ο καρπός, αλλά φυλαχθεϊ μέχρι τό θερισμό, ούτε τότε δέν πρέπει να ξεγνοιάσει ο γεωργός. Γιατί πολλές φορές συμβαίνει, και αφού θερίσει κανείς τό χωράφι του και καταβάλει όλους τους κόπους του, να έρθει ένας κακός άνθρωπος με μίσος στην καρδιά του και να βάλει φωτιά στον καρπό εκείνο και να καταστρέψει όλο τον καρπό και τον κόπο του γεωργού. Όστε λοιπόν μέχρι να δει ότι καθάρισε καλά τό σπόρο και τον έβαλε στην αποθήκη, δέν μπορεί να ξεγνοιάσει. Παρόμοια και ο άνθρωπος. Και όταν ακόμα καταφέρει να ξεφύγει απ' όλα όσα είπαμε, δέν πρέπει ούτε τότε να ξεγνοιάσει. Γιατί συμβαίνει μετά απ' όλα αυτά, να βρίσκει τρόπους ο διάβολος να τον πλανή ή με δικαιώματα ή με υπερηφάνεια ή βάζοντάς του λογισμούς άπιστίας ή αίρέσεως. Και τότε καταστρέφει όχι μόνον όλους τους καρπούς του, αλλά και τον χωρίζει από τό Θεό. Και ό,τι δέν μπόρεσε να καταφέρει προσπαθώντας να τον ρίξει σε κακές πράξεις, τό καταφέρνει με τό να τον ρίξει σ' ένα λογισμό. Γιατί **είναι δυνατόν ακόμα και ένας λογισμός να σταθεϊ ικανός να χωρίσει κάποιον από τον Θεό, αν τον δεχθεϊ και συμφωνήσει μαζί του.** Όστε εκείνος πού θέλει πραγματικά να σωθεϊ δέν πρέπει να ξεγνοιάσει μέχρι την τελευταία του αναπνοή. Είναι λοιπόν ανάγκη να καταβάλλουμε πολύ κόπο και φροντίδα και συνεχή προσευχή, ώστε ο Θεός με την αγαθότητά Του να μās σκεπάσει και να μās διασώσει, για τή δόξα του αγίου ονόματός Του. Αμήν.

---

1 Η κατανόηση του θέματος της παρατάσεως της επίγειας ζωής του ανθρώπου σαν καρπού της φιλανθρωπίας του Θεού δίνει νέα διάσταση στο θέμα της μετάνοιας και της συναισθήσεως του σκοπού και του νοήματος της ζωής. Όταν ο άνθρωπος καταλάβει ότι ζει «κατά χάριν», και όχι όπως νομίζει «φυσικά», θ' αλλάξει όποσδήποτε όπτική γωνία και θ' άτενίσει τή θέση του στη ζωή σαν χρέωση στο κεφάλαιο της αγάπης και της συγκαταβάσεως του Θεού.

Μόνον ψυχές φωτισμένες από την ένοίκηση του Παρακλήτου Πνεύματος σαν τον άββά Δωρόθεο μπορούν να έχουν τέτοια όντολογική θεώρηση και τέτοια ανθρωπολογική τοποθέτηση.

2 Μαρκ. Ἐρημ. (Εὐάγρ.) P.G. 65, 908B.

3 «Ἐχεις ἐν σεαυτῷ τὴν συμμαχίαν, ἣν κάγω καί πᾶς ὁ βουλόμενος. Θελήσαι δεῖ μόνον, ὀρμησαι μόνον. Ἐγγύς ἢ παράκλησις, ἐν τῷ στόματί σου, καί ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Ἐμνήσθητι τοῦ Θεοῦ, φησί, καί εὐφράνθητι. Τί μνήμης ἐτοιμότερον; Μνήσθητι καί σύ, καί εὐφράνθητι. Ὡ τοῦ εὐπορίστου τῆς ἰατρείας! Ὡ τοῦ τάχους τῆς θεραπείας! Ὡ τοῦ μεγέθους τῆς δωρεᾶς! Οὐ κομίζει μόνον ὀλιγοψυχίαν καί λύπην μνημονευθεὶς ὁ Θεός, ἀλλὰ καί εὐφροσύνην ἐργάζεται». (Γρηγ. Ναζ. P. G. 35, 968C).

4 Πρέπει νά σημειωθεῖ ἡ θέση πού παίρνει ὁ ἄββας Δωρόθεος στό θέμα τῆς μελλούσης κολάσεως.

Ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἔξωση τοῦ Ἀδάμ ἀπό τόν Παράδεισο δέν εἶναι ἐκδίκηση καί τιμωρία ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ «διά τὴν προσβληθεῖσαν Θεῖαν Δικαιοσύνην», ἔτσι καί ἡ μέλλουσα γέεννα δέν ἀποτελεῖ ἀποκατάσταση «τῆς προσβληθείσης Θεῖας Δικαιοσύνης», ἀλλά τραγική συνέπεια τῆς ἐκπτώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τὰ «κατὰ φύσιν» καί διαιώνιση τῶν συνεπειῶν αὐτῆς. Ἡ ἔμφαση στό σημεῖο τῆς ὀδύνης πού προέρχεται ἀπό τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ γιατί τῆς λείπουν οἱ ἐπίγειες παρακλήσεις, ἡ μοναξιά, ἡ ἀπουσία τοῦ Θεοῦ, ἡ μνήμη τῶν ἁμαρτιῶν τῆς καί ἡ παράδοση στίς δυνάμεις τοῦ σκότους, δίνει ὅλες τίς διαστάσεις τῆς τραγικότητος καί τοῦ ἀποτροπιασμοῦ πού προκαλεῖ αὐτὴ ἡ αἰώνια καταδίκη. Ταυτόχρονα ὁμως δίνει ἀπάντηση στόν ἐπιπόλαιο συλλογισμό μερικῶν σύγχρονων ἀνθρώπων –«ὁ Θεός δέν εἶναι κακοῦργος, ἄρα δέν ὑπάρχει κόλαση» ἢ «ἡ κόλαση καί ὁ παράδεισος εἶναι ἐδῶ»– καθὼς ἐπίσης καί στίς δογματικές παρεκκλίσεις τῆς Δυτικῆς θεολογίας (πρβλ. Π. Νέλλα· Ἡ περί δικαίωσεως διδασκαλία Ν. Καβάσιλα. Πειραιεύς 1975).

5 Ἰ. Χρυσ. P.G. 47, 294.

6 «Οὐκοῦν ἵνα μήτε διὰ ὀφθαλμῶν μήτε διὰ ὠτων ἐρεθισμούς εἰς ἁμαρτίαν δεχόμεθα καί κατὰ τό λαυθάνον προσεθισθῶμεν αὐτῇ καί ὥσπερ τύποι τινές καί χαρακτῆρες τῶν ὀρωμένων καί ἀκουομένων ἐναπομείνωσι τῇ ψυχῇ εἰς ὄλεθρον καί ἀπώλειαν καί ἵνα δυνηθῶμεν ἐπιμένειν τῇ προσευχῇ ἀφιδιάζωμεν πρῶτον κατὰ τὴν οἴκησιν. Οὕτω γάρ ἂν καί τοῦ προλαβόντος ἔθους περιγενόμεθα, ἐν ᾧ ἄλλοτριῶς ἐζήσαμεν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ (οὐ μικρός δέ οὗτος ἀγών, τῆς ἐαυτοῦ συνηθείας περιγενέσθαι· ἔθος γάρ διὰ μακροῦ χρόνου βεβαιωθέν φύσεως ἰσχύν λαμβάνει), καί τοὺς ἐξ ἁμαρτίας δέ σπύλους ἐκτρίψαι δυνησόμεθα τῇ τε φιλοπόνῳ προσευχῇ καί τῇ ἐπιμόνῳ μελέτῃ τῶν τοῦ Θεοῦ θελημάτων». (Μ. Βασίλειος P.G. 31, 926B). Καί: «Ἐξίς μὲν ἀπό συνηθείας, ἀπό δέ ἕξεως φύσις ἐγγίνεσθαι εἴωθεν. Χαλεπόν δέ καί δύσκολον μετακινήσαι, ἢ μεταβαλεῖν φύσιν, πλήν τῷ Θεῷ δυνατόν, φύσις γάρ οὐκ ἀντιτάσσεται τῷ Θεῷ».

7 «Διὰ τοῦτο περιαιρῶ τάς ἡδονάς, ἵνα τάς τοῦ θυμοῦ περικόψω προφάσεις. Οἶδα γάρ αὐτόν ἀεὶ μαχόμενον ὑπὲρ τῶν ἡδονῶν, καί ἐκταράσσοντά μου τόν νοῦν, καί τὴν

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<http://alopsis.gr>

γνώσιν ἀποδιώκοντα». (Εὐάγ. P.G. 40, 1252B - Νεῖλ. P.G. 79, 1200).

8 Μαρκ. Ἐρημ. P.G. 65, 917CD.

9 Μ. Βασλ. P.G. 31, 1085AB.

10 «Εἰ τοίνυν τις ἐν τῷ βίῳ μιμήσαιο τῆς θείας φύσεως τά γνωρίσματα, ἐκεῖνο γίνεται τρόπον τινά οὐ τήν μίμησιν ἐναργῶς ἐνεδείξατο». (Γρηγ. Νύσ. P.G. 44, 1177B).

11 «Λέγομεν τοίνυν καί τοῦτο τό σκότος μή κατ' οὐσίαν ὑφεστηκέναι, ἀλλά πάθος εἶναι περί τόν ἀέρα στερήσει φωτός ἐπιγινόμενον». (Μ. Βασ. P. G. 29, 40C). Καί: «Σκότος μέν, ἀήρ ἐστερημένος φωτός· φῶς δέ οὐσία διαλυτική σκότους». (Μ. Βασ. P.G. 30, 408D).

[Ἀπό τό βιβλίο: «Ἀββᾶ Δωροθέου ἔργα ἀσκητικά» (IB´ Διδασκαλία σελ. 289-299), Ἐκδόσεις «ΕΤΟΙΜΑΣΙΑ», Ἱερά Μ. Τιμίου Προδρόμου Καρέα]

(Πηγή ηλ, κειμένου: HristosPanagia3.blogspot.com)